

**Програмові вимоги до заліку з дисципліни
“Вступ до слов’янської філології”
Спеціальність 014 Середня освіта, 1 курс
спеціалізації 014.01 Середня освіта (Українська мова і література),
014.02 Мова і література (польська);
Спеціальність 035 Філологія, 1 курс
Спеціалізації 035.01 Українська мова і література,
035.033 Слов’янські мови і літератури (переклад включно), перша – польська,
035.038 Слов’янські мови і літератури (переклад включно), перша – чеська,**

Викладач – канд. філол. наук, доц. О.М. Лазарович

Змістовий модуль 1. Філологія як комплекс лінгвістичних дисциплін. Текст – „вихідна реальність” філології.

Тема 1. Філологія. Філологічні науки і дисципліни.

Зміст і структура курсу “Вступ до слов’янської філології”. Роль курсу у формуванні національно-мовної особистості. Зв’язок курсу з іншими навчальними дисциплінами у ВНЗ. Професійна спрямованість курсу. Вивчення елементів слов’янської філології у загальноосвітніх закладах. Наукове та навчально-методичне забезпечення курсу. Філологія як комплекс лінгвістичних дисциплін. Філологічні науки і дисципліни: мовознавство, літературознавство, фольклористика, археографія, палеографія, текстологія. Текст – „вихідна реальність” філології.

Тема 2. Слов’янська філологія – складова частина слов’янознавства.

Слов’янська філологія як галузь філологічних знань. Компоненти слов’янознавства та слов’янської філології: україністика, русистика, білорусистика, полоністика, богемістика, словакістика, сорабістика, македоністика, сербокроатистика, словеністика. Зв’язок філології з іншими гуманітарними науками.

Історія слов’янської філології. Розвиток науки в період національного Відродження слов’янських народів. Філологи-славісти XVIII і першої половини XIX ст. Видатні вітчизняні славісти-мовознавці. Зарубіжна слов’янська філологія. Міжнародні з’їзди славістів. Актуальні проблеми слов’янського мовознавства.

Змістовий модуль 2. Праслов’янська спільність людей і праслов’янська мовна єдність.

Тема 3. Історія давніх слов’ян. Релігія у слов’ян. Християнство у слов’ян.

Давні слов’яни та їх прабатьківщина. Сучасні точки зору на походження і прабатьківщину слов’ян. Відомості давніх істориків про слов’ян. Археологічні дані про історію слов’ян. Життя давніх слов’ян за даними їх мови. Етнонім "слов’яни", пошуки прабатьківщини слов’ян. Спільноіндоевропейська мова – спільна мова всіх індоевропейських народів. Відомості про слов’ян у античних авторів (Тацит, Пліній, Прокопій Кесарійський та ін.). Матеріальна і духовна культура давніх слов’ян. Житло, ремесла древніх слов’ян. Слов’янська демонологія. Народний календар. Родинні обряди.

Проблема етногенезу слов'ян. Поширення слов'янського етносу на протязі І тисячоліття н.е. Заселення слов'янами Балканського півострова. Слов'яни і їх сусіди. Релігія у слов'ян. Християнство у слов'ян. Територіальні й етнічні сфери православ'я, католицизму і протестантства. Іслам у південних слов'ян. Історичні умови формування українського, російського і білоруського народів.

Тема 4. Трихотомія слов'янського мовного масиву за територіальними і власне мовними ознаками. Генеалогічна класифікація слов'янських мов. Загальна характеристика слов'янських мов. Східна, західна та південна підгрупи слов'янських мов.

Тема 5. Загальна характеристика праслов'янської мови. Вокалізм і консонантизм праслов'янської мови. Транскрипція праслов'янської мови.

Хронологічні рамки і територіальна віднесеність праслов'янської мови. Загальна характеристика праслов'янської мови. Діалектна диференціація праслов'янської мови в кінці VI – поч.VII ст. Вокалізм і консонантизм праслов'янської мови. Довгі та короткі голосні праслов'янської мови. Транскрипція праслов'янської мови. Закон відкритого складу. Хронологічні рамки і територіальна віднесеність праслов'янської мови. Загальна характеристика праслов'янської мови. Вокалізм і консонантизм праслов'янської мови. Довгі та короткі голосні праслов'янської мови. Транскрипція праслов'янської мови. Закон відкритого складу. Фонетичні зміни у системі голосних праслов'янської мови. Зредуковані голосні, їх історія у різних слов'янських мовах.

Змістовий модуль 3. Фонетичні процеси в системі голосних та приголосних праслов'янської мови. Формування граматичної системи праслов'янської мови.

Тема 6. Фонетичні процеси у системі голосних праслов'янської мови. Фонетичні процеси у системі голосних праслов'янської мови, викликані дією закону відкритого складу: монофтонгізація дифтонгів; зміна давніх сполучень **or*, **ol*, **er*, **el* у середині слова між приголосними; історія початкових дифтонгічних сполучень **or*, **ol*; історія носових голосних; зміна сполучень зредукованих з плавними *r*, *l* та виникнення складотворчих плавних.

Тема 7. Фонетичні процеси у системі приголосних праслов'янської мови. Фонетичні процеси в системі приголосних у праслов'янській мові: утрата кінцевих приголосних; спрощення груп приголосних; зміна приголосних у сполученні з *j* та перед голосними переднього ряду.

Тема 8. Основні тенденції формування граматичних категорій у праслов'янській мові.

Формування граматичних категорій у праслов'янській мові: іменні категорії; типи основ імеників; дієслівні категорії; історія часових форм. Праслов'янське відмінювання іменників. Категорія роду, числа. Морфологічні ознаки прикметників, займенників, дієслів. Розвиток граматичних змін у слов'янських мовах. Використання історичних коментарів у шкільному курсі мови.

Тема 9. Праслов'янська лексика. Індоевропейський пласт праслов'янської лексики. Балто-слов'янський пласт. Слов'янський пласт. Лексика окремих слов'янських мов. Спільні риси в лексиці сучасних слов'янських мов. Фразеологічна спадщина праслов'янської мови. Фразеологічні паралелі в різних слов'янських мовах. Використання історичних коментарів у шкільних курсах мови і літератури.

Змістовий модуль 4. Розвиток у слов'ян писемності та книгодрукування.

Тема 10. Історичні передумови виникнення письма у слов'ян. Початок слов'янської писемності. Роль просвітителів Костянтина і Мефодія в історії розвитку письма у слов'ян.

Історичні передумови виникнення письма у слов'ян. Початок слов'янської писемності. Роль просвітителів Костянтина і Мефодія в історії розвитку письма у слов'ян. Давньослов'янські азбуки: глаголиця і кирилиця. Їх поширення. Історія кирилиці. Кириличні алфавіти української, білоруської, болгарської, македонської і сербської мов. Російська гражданська азбука.

Поширення у слов'ян латинської графіки, її трансформація у польській, чеській, словацькій, лужицьких, словенській і хорватській мовах. Діакритичні знаки і двознаки. Пам'ятки писемності у слов'ян: їх класифікація та характеристика.

Тема 11. Розвиток книгодрукування у слов'ян. Кириличні першодруки та їх значення для зміцнення міжслов'янських літературних зв'язків. Інкунабули у слов'ян.

Початок розвитку книгодрукування у слов'ян. Кириличні першодруки друки та їх значення для зміцнення міжслов'янських літературних зв'язків. Інкунабули у слов'ян. Книгодрукування у західних слов'ян. Кириличні першодруки Швайпольшта Фіоля. Розвиток книгодрукування у Чехії. Книгодрукування у південних слов'ян. Перші кириличні видання у південних слов'ян. Перші слов'янські глаголичні друки. Книгодрукування у східних слов'ян. Видавнича діяльність Франциска Скорини, Петра Мстиславця та Івана Федорова. Розвиток книгодрукування у Києво-Печерській Лаврі.